

**ARMOEDE IS OOK
LOKAAL
DE LOKALE
ARMOEDEBAROMETER
TEMSE**

DECENNIUMDOELEN
Geef armoede geen kans

EEN DECENNIUM ARMOEDIG BELEID

Waarom een lokale armoedebaarometer?

Gemeenten en steden krijgen een steeds belangrijkere rol in de strijd tegen armoede. Zij staan immers, samen met het middenveld en verschillende welzijnsactoren, vooraan in het lokale veld. Daar vinden ze onder hun bewoners gezinnen die leven in of nabij armoede en gezinnen die nood hebben aan versterking, hulp of begeleiding. Zij staan ook vooraan om geconfronteerd te worden met nieuwe noden, doelgroepen en sociale risico's.

Het OCMW-decreet en het decreet lokaal sociaal beleid plaatsen bijgevolg de gemeente, het OCMW of binnenkort de sociale dienst van de gemeente, centraal in een netwerk van organisaties die één voor één vertrekken van de uitbouw van de rechten van de mens.

De decentralisering van het welzijns- en meer bepaald het armoedebestrijdingsbeleid gebeurt binnen een brede beweging waarbij lokale besturen meer verantwoordelijkheden krijgen. Ook op andere beleidsdomeinen worden gemeenten geconfronteerd met nieuwe opdrachten. In vergelijking met Nederland of het Verenigd Koninkrijk gaat dit in België nog niet zo ver. In die en andere landen zijn lokale besturen dé organisator van het sociaal beleid. Dit gaat vaak gepaard met een besparingsoperatie voor de hogere overheden, met alle gevolge van dien voor het lokaal sociaal beleid. De Vlaamse decentralisering verloopt –voorlopig?— anders.

Meer bevoegdheden veronderstelt ook meer beleid. De uitdaging voor de Vlaamse gemeenten en steden is dan ook het uittekenen van een armoedebestrijdingsbeleid.

Eén zijde van die uitdaging is dat gemeenten heel wat moeten ondergaan waar ze zelf geen vat op hebben. Want het zijn niet zij die verantwoordelijk zijn voor complexe situaties die veelal het resultaat zijn van mondiale ontwikkelingen, zoals de toenemende globalisering, de economische crisis en de toenemende migratie- en vluchtelingenstromen. De lokale overheden zijn ook niet verantwoordelijk voor het Vlaamse of federale beleid rond bijvoorbeeld minima, werkloosheidsuitkeringen, de kostprijs van energie en water, het woonbeleid, ... Maar ze dragen er wél de gevolgen van.

De andere zijde van de uitdaging is dat gemeenten wél een beleid kunnen voeren: een sociaal woonbeleid, toegankelijke scholen, voldoende kinderopvang, een inclusief leefloonbeleid, een outreachende werking, een sociaal energiebeleid, samenwerking met armoedeorganisaties, middenveld en welzijnsactoren, ... Kortom, gemeenten kunnen een breed armoedebestrijdingsbeleid ontwikkelen, uitbouwen en financieren.

Meer bevoegdheden veronderstellen ook meer middelen. Deze komen van Vlaanderen en de federale overheid, maar komen ook van de eigen belastingen. Een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid houdt dan ook een inkomsten- en uitgavenbeleid in dat kiest voor armoedebestrijding en meer welzijn.

Een lokale armoedebaarometer helpt gemeenten bij het maken van die keuzes.

Een lokale armoedebaarometer

De Armoedebaarometer van Decenniumdoelen vormt de basis van de lokale armoedebaarometer. Deze lokale armoedebaarometer bevat eveneens lokale decenniumdoelen: elke gemeente helpt mee de armoede in Vlaanderen of België te halveren op 10 jaar tijd.

De lokale armoedebaarometer omvat drie decenniumdoelen: de halvering van de kinderarmoede; de halvering van de werkloosheid en het bereiken van het sociaal objectief m.b.t. sociale woningen. Deze drie decenniumdoelen worden verder uitgewerkt met andere cijfers. Hiermee kan elke gemeente een daadkrachtig armoedebestrijdingsbeleid uitwerken.

We vergelijken enkel binnen de gemeente. Vergelijking tussen gemeenten is immers moeilijk. Gemeenten verschillen net teveel van elkaar, zelfs binnen de 15 clusters van de Belfius-indeling. Hoe kan je Aalst met bijvoorbeeld Turnhout vergelijken? Beiden zitten in dezelfde cluster, maar beide steden verschillen hemelsbreed van elkaar. De vraag is dus, wat is de meerwaarde van de vergelijking? Zeker omdat gemeenten heel wat moeten ondergaan. Bovendien spelen de lokale omstandigheden soms een grote rol: sommige gemeenten hebben omwille van hun woonpatrimonium (19^e -eeuwse arbeidersbuurten) een goedkoper huurbestand en hierdoor meer lagere inkomensgroepen.

Gemeenten zijn binnen bepaalde grenzen zelf verantwoordelijk voor een breed welzijns- en armoedebestrijdingsbeleid. De lokale armoedebaarometer helpt gemeenten, armoedeorganisaties en middenveld om die verantwoordelijkheid te duiden en te sturen. De lokale armoedebaarometer is een actie-instrument waarmee het politieke debat over een eigen armoedebestrijdingsbeleid kan gevoerd worden.

In tegenstelling tot de Armoedebaarometer is de lokale armoedebaarometer niet allesomvattend. Er ontbreken namelijk heel wat gegevens over de lokale gezondheid, de geletterdheid, de participatie van mensen die leven in of nabij armoede, ... Dit gebrek is een pleidooi voor een nog gedetailleerdere gegevensverzameling. Als gemeenten meer bevoegdheden krijgen, dan moeten ze ook hun beleid kunnen monitoren. Dit is een gedeelde verantwoordelijkheid tussen lokale, Vlaamse en federale overheden.

Decenniumdoelen

Jos Geysels

Voorzitter Decenniumdoelen

Michel Debruyne

Coördinator Decenniumdoelen

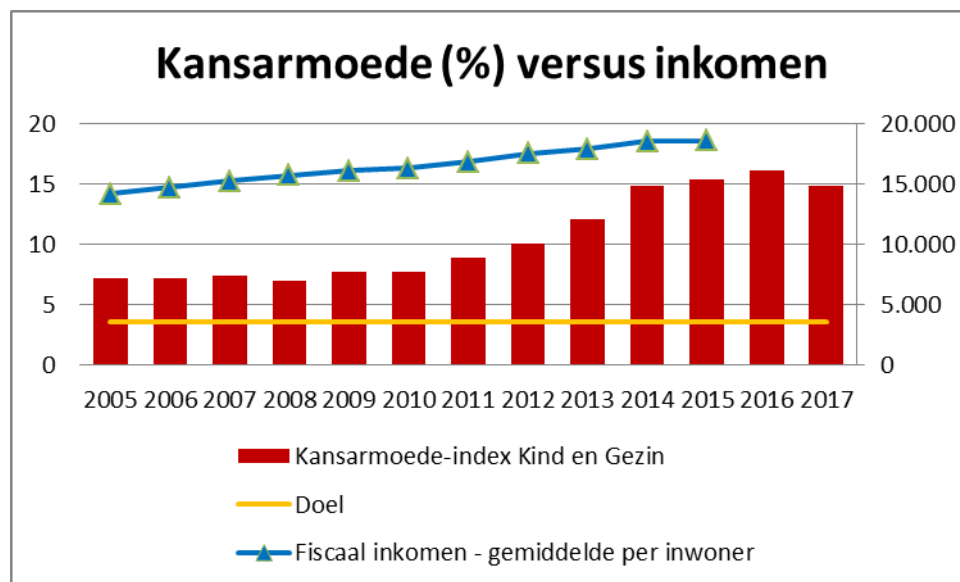
Decenniumdoelen is een samenwerking tussen Netwerk tegen Armoede, Welzijnszorg, Samenlevingsopbouw Vlaanderen, SAM, ABVV, ACV, ACLVB, Christelijke Mutualiteiten, Socialistische Mutualiteiten, UitdeMarge, Minderhedenforum, Beweging.net en wordt ondersteund door CERA

De lokale armoedebarmeter van Temse

1. Armoede versus inkomen

De belangrijkste indicator om de lokale armoede te meten is de kansarmoede-index van Kind en Gezin. De Europese armoede-indicatoren die Vlaanderen en België gebruiken zijn niet te vertalen naar het lokale niveau. De Kind en Gezin-indicator vertelt ons enkel over de armoede bij gezinnen met jonge kinderen. Deze indicator vertelt dus niet over armoede bij gezinnen met oudere kinderen of gepensioneerde gezinnen. Daarom moeten we deze indicator met andere combineren.

Toch is deze Kind en Gezin-indicator zeer belangrijk. Deze indicator geeft ons een inzicht in hoe armoede de komende jaren zal evolueren: een stijgende of dalende evolutie vertelt ons iets over de dalende of groeiende armoede. Helaas is wie als kind armoede kent, vaak gedoemd om later ook armoede te kennen.

Het armoede-decenniumdoel voor Temse ligt op 3,6%; dit betekent een halvering van de Kind en Gezin-armoede in 2005. De Kind en Gezin-indicator voor Temse stijgt vanaf 2011 scherp tot 16% om dan terug te dalen tot 14,9%. Sinds 2014 blijft de indicator schommelen rond de 15%.

De Kind en gezin-indicator meet de armoede onder gezinnen met pasgeboren kinderen en heel jonge gezinnen. De indicator vlakt de armoede af door telkens het gemiddelde van drie jaar te nemen. Zo worden grote incidentele wijzigingen opgevangen.

Tegenover 2005 is de kinderarmoede meer dan verdubbeld. Sinds 2014 blijft de kinderarmoede constant hoog.

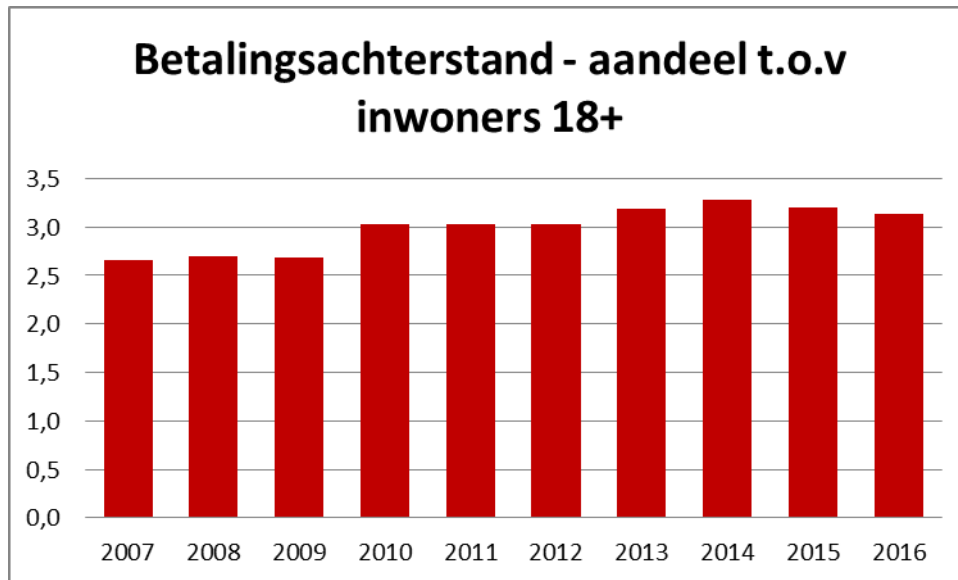
Temse is meer dan 11 procentpunt verwijderd van het lokale decenniumdoel.

De Kind en Gezin-indicator biedt een blik op de toekomst van de armoede in Temse (en Vlaanderen). Een grote groep kinderen wordt geboren in armoede. Dit bepaalt meer dan andere zaken hun leven. Binnen 15 jaar zijn de jongeren geboren tussen 2011 en 2015 ongeveer 18 jaar en hebben ze weinig kans om nog uit de armoede te geraken.

We vergelijken de Kind en Gezin-indicator met de evolutie van het fiscaal inkomen van de Temse bevolking. De fiscale ontvangsten stijgen van 14.170 euro in 2005 tot 18.620 euro in 2015.

De hoge kansarmoede vraagt extra middelen. Temse kan meer middelen inzetten voor armoedebestrijding, belangrijk is echter ook de Vlaamse solidariteit met Temse.

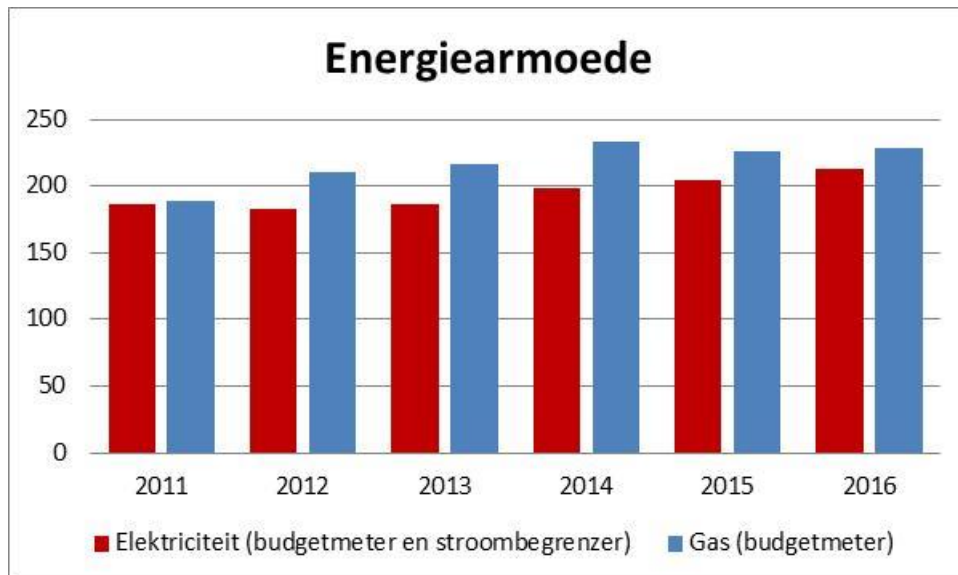
De Kind en Gezin-indicator biedt één beeld van armoede in de stad Temse. Een andere indicator is de betalingsachterstand. Deze indicator geeft ons een beeld van de omvang van de armoede of het armoederisico in Temse.

We hebben enkel gegevens vanaf 2007 tot 2016. De grafiek toont een stijgende trend tot 2014 (tot 3,3%) om nadien licht te dalen tot 3,1%. Sinds 2010 blijft het de betalingsachterstand schommelen rond de 3%.

Het nagenoeg stabiel aantal mensen met een betalingsachterstand baart zorgen: dit betekent dat een grote groep gezinnen het jaarlijks moeilijk hebben om hun facturen te kunnen betalen. In Temse gaat het over 725 personen.

De stijgende kinderarmoede reflecteert niet onmiddellijk in de betalingsachterstand. De vraag is hoe deze grafiek de volgende jaren zal evolueren.

We zien een vergelijkbare evolutie als we kijken naar energiearmoede. De volgende grafiek geeft de evolutie weer van zowel de gas- als de elektriciteitsarmoede. Het aantal actieve budgetmeters voor elektriciteit met stroombegrenzer stijgt van 187 dossiers tot 213. Voor gas zien we een forse stijging van 189 dossiers tot 233 om dan de volgende twee jaar te stabiliseren rond 229 dossiers. Deze grafiek bevestigt het beeld van de constante betalingsachterstand.

De grafiek van energiearmoede toont een mogelijk beeld van hoe de stad Temse armoede aanpakt. De werking van de Lokale Adviescommissie is hier bepalend. De LAC moet immers voorkomen dat gezinnen afgesloten worden van elektriciteit, gas of water of zoekt naar een oplossing voor her aansluiting. Momenteel werken de LAC's in Vlaanderen op zeer uiteenlopende manieren: OCMW's geven een eigen invulling aan de LAC-werking, afhankelijk van hun beleidskeuzes, hun visie op hulpverlening, het aantal personeelsleden ...

Het beeld van de energiearmoede wekt bezorgdheid: het stijgend aantal dossiers roept vragen op. Het Temse energiearmoedebeleid moet antwoorden zoeken op deze stijging en rekening houden met de constant hoge betalingsachterstand en de hoge kinderarmoede.

Met deze drie indicatoren kunnen we een beeld schetsen van de armoede in Temse: de kinderarmoede en de betalingsachterstand blijven hoog en de energiearmoede stijgt.

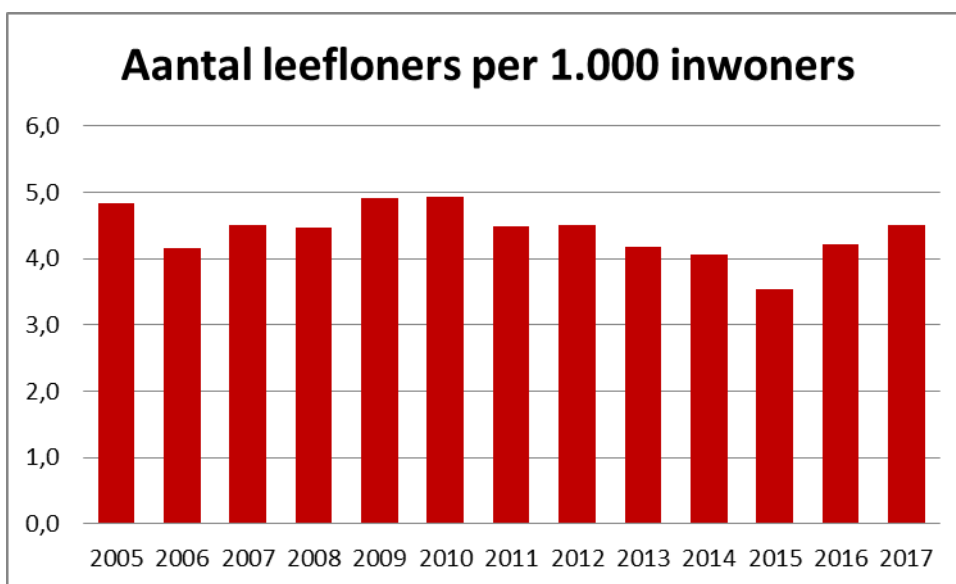
Deze indicatoren geven ons een blik op de toekomst: een duale samenleving ontwikkelt zich in Temse.

2. Wie is arm?

Bovenstaande grafieken geven een indicatie van de armoede te Temse. De volgende twee geven een beeld van wie er in armoede leeft.

De eerste grafiek geeft een beeld van de evolutie van het aantal leefloners te Temse. Het aantal leefloners in Temse schommelt sterk: van 4,8 promille dalend naar 3,5 promille in 2015 om dan terug te stijgen tot 4,5 promille. Enkel gedurende de crisisjaren van 2009 en 2010 steeg het aantal

leefloners tot 4,9 promille. De daling sinds 2011 is de laatste twee jaar gestopt. Het federaal beleid kan hiervoor verantwoordelijk zijn.

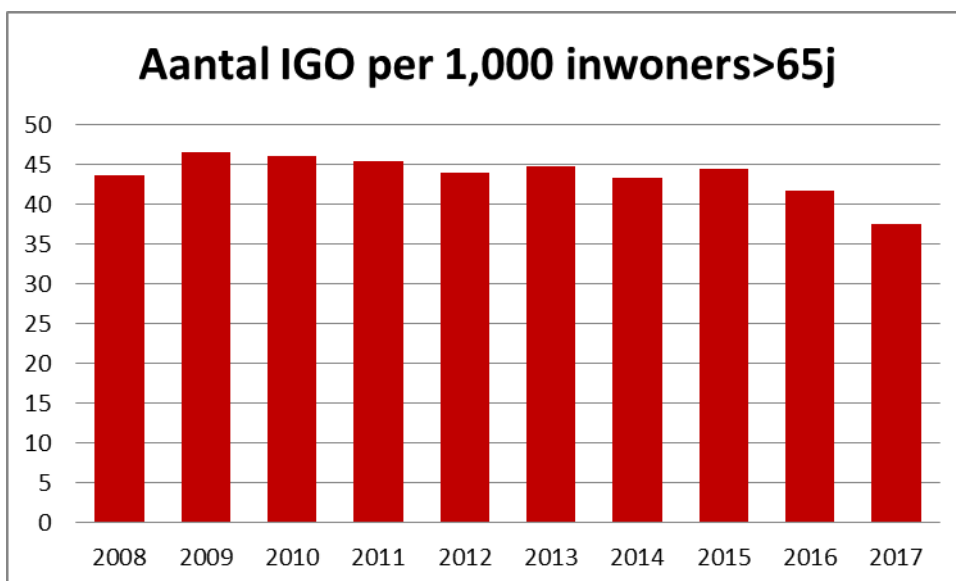

133 gezinnen moet leven van een armzalig leefloon.

De vraag is: welk beleid voert de stad Temse voor deze gezinnen? Is dit een genereus beleid of ...?

De tweede grafiek geeft ons een zicht op de evolutie van het aantal arme ouderen. Temse kent heel wat ouderen die met een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) moeten leven. De grafiek vertoont een dalende lijn tussen 2009 en 2017: van 47 naar 38 per duizend inwoners van 65 jaar of ouder. In 2017 zijn er 205 ouderen die moeten overleven met een armzalige IGO.

Ook hier rijst de vraag welk beleid de stad Temse voert voor deze groep ouderen.

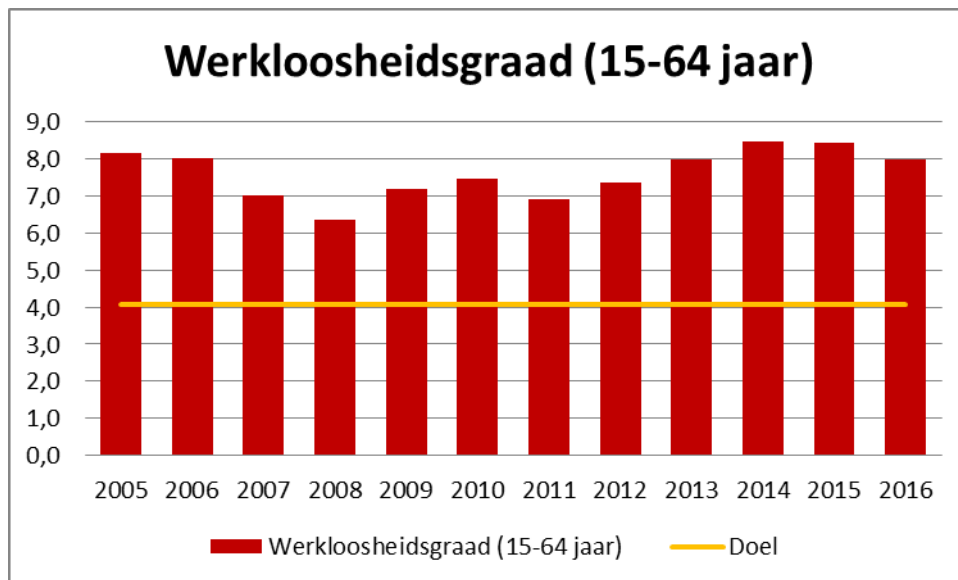

Wie is arm? De bovenstaande grafieken vertonen een andere trend dan de eerste twee. Armoede is niet enkel bij oudere personen en mensen met een leefloon aanwezig, maar ook bij andere gezinnen die nabij de armoedegrens leven. Bereikt Temse deze gezinnen?

3. Wie werkloos is, is meestal arm

Mensen die lang werkloos zijn leven vaak in armoede. De recente federale maatregelen die langdurige werkloosheid bestraffen, duwen mensen in de armoede. Of deze bestraffing mensen helpt is echter geen uitgemaakte zaak. Integendeel, hoe harder gezinnen moeten proberen te overleven, hoe moeilijker het wordt om uit armoede te geraken!

De werkloosheidscijfers tonen na een hoopgevende daling van 8,2% in 2005 tot 6,4% in 2008, een stijging tot 8,5% om dan terug licht te dalen tot 8%. Sinds 2013 schommelt de werkloosheid steeds rond de 8%. Het decenniumdoel is vastgelegd op 4,1%. De werkloosheidsgraad blijft 3,9 procentpunt verwijderd van het decenniumdoel. Tegenover 2005 is er geen vooruitgang geboekt, het hoog aantal werklozen moet Temse zorgen baren.

Wie zijn de werklozen in Temse? We hebben er een zicht op voor 2015: in Temse is 7% van de personen van EU-afkomst werkloos. Voor Temsenaars uit Europese niet-EU-landen is dat 31,1%, voor deze uit andere landen 8,7% en voor Temsenaars afkomstig uit Turkije of de Maghreblanden is dat 16,7%.

De werkloosheid blijft de voorbije jaren stabiel rond de 8% in Temse. Het decenniumdoel werd nooit bereikt. Het hoog aantal werkloze personen met een migratie-achtergrond uit Europese-niet-EU landen is verbazingwekkend. Daarnaast zijn heel personen uit het Middellandse zeegebied werkloos.

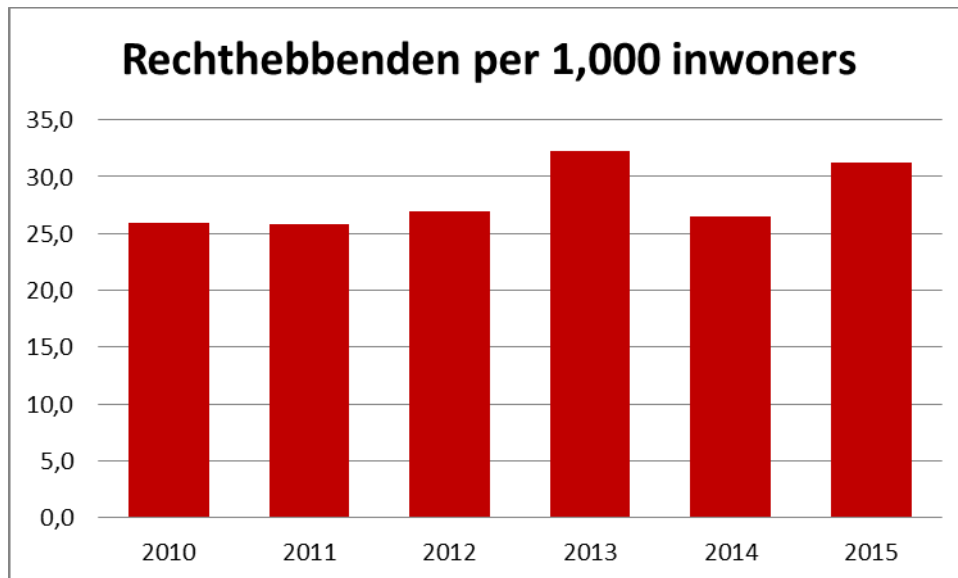
Heeft Temse een beleid gericht op deze verschillende groepen?

4. Gezondheid

Wie arm is, is ziek of wie langdurig ziek is, is arm. Wie extra zorg nodig heeft, heeft meer middelen nodig om deze te bekostigen. Hiervoor heeft Vlaanderen onder meer de zorgverzekering ingevoerd.

De zorgverzekering bekijkt enkel de graad van de nodige zorg. Wie extra zorg nodig heeft kan rechthebbend zijn op een maandelijkse zorgpremie.

De zorgpremie geeft m.a.w. geen indicatie of mensen met zorg in armoede leven. Ze duidt enkel het aantal rechthebbenden aan die extra ondersteuning nodig hebben: de zorgpremie helpt hen hierbij. Het aantal rechthebbenden op een zorgpremie geeft wel een duiding welk welzijnsbeleid de gemeente Temse moet voeren. Het aantal rechthebbenden blijft schommelen rond 30 per duizend inwoners. In 2015 zijn er 911 personen in Temse die een zorgpremie ontvangen.

Personen met een IGO kunnen een zorgpremie ontvangen. Beide grafieken moeten dan ook samen gelezen worden. De zorgpremie kan voor veel ouderen een belangrijk verschil uitmaken. De vraag is of Temse een beleid voert voor deze groepen?

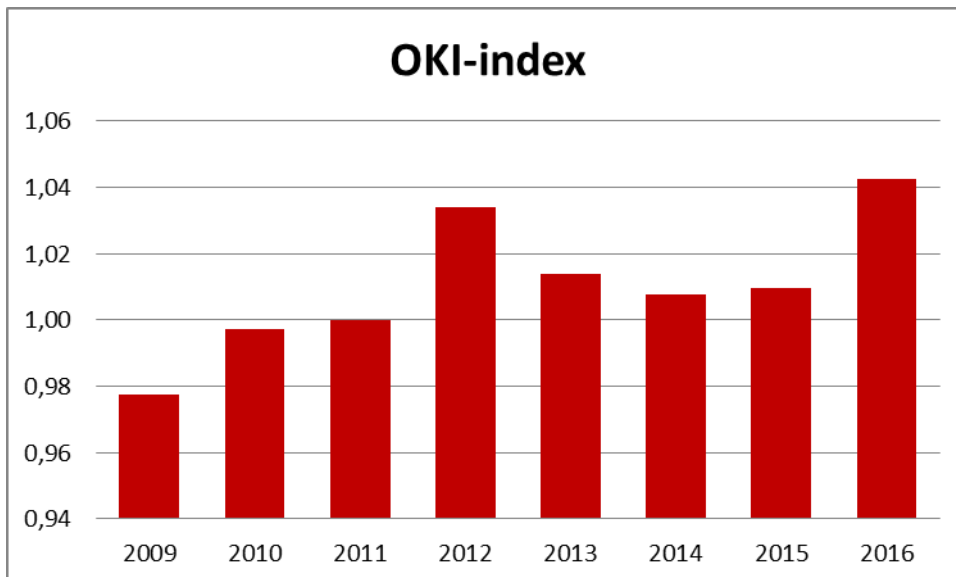
5. Onderwijs

Onderwijs was in de vorige eeuw de grote gelijkmaker. Dankzij (de democratisering van) het onderwijs is er een serieuze sociale mobiliteit op gang gekomen. Onderwijs dat alle jongeren een kans geeft is ook vandaag meer dan belangrijk.

De kinderarmoede is hoog in Temse en blijft de laatste jaren schommelen rond de 15%.

Kinderarmoede zal op termijn impact hebben op de schoolresultaten. We kunnen verwachten dat de jonge kinderen die vandaag in armoede opgroeien, morgen met achterstand of zelfs zonder diploma de school verlaten. We kunnen verwachten dat deze jongeren morgen de waterval in het onderwijs meemaken. Temse heeft er dan ook alle belang bij om een inclusief onderwijsbeleid te voeren.

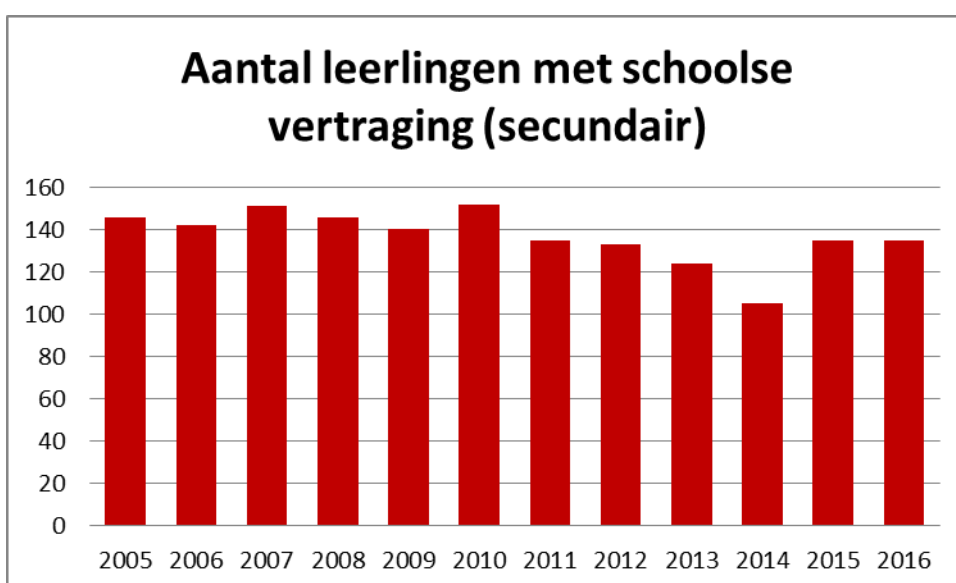
Vlaanderen heeft een onderwijsarmoede-indicator ontwikkeld: de OKI-Indicator. Deze wordt berekend als het aantal van de 4 leerlingenkenmerken (Thuistaal niet-Nederlands, Laag opleidingsniveau van de moeder, Ontvangen van een schooltoelage, Wonend in een buurt met hoge mate van schoolse vertraging) waaraan de leerlingen voldoen, gesommeerd voor alle leerlingen, en vervolgens gedeeld door het totaal aantal leerlingen. De OKI is bijgevolg een cijfer tussen 0 en 4. Hoe hoger, hoe meer kans op kansarmoede.

De OKI-index voor Temse schommelt sterk. Ze stijgt tot 2012 tot 1.03 om dan terug te dalen rond 1.01 om in 2016 terug te stijgen tot 1,04. De trend is dus stijgend. En volgt hiermee het beeld van de kinderarmoede. De stijgende OKI-index moet Temse zorgen baren. De vraag is ook hoe deze index verder zal evolueren gezien de Kind en Gezin-indicator.

Een andere indicator is het aantal leerlingen met schoolse achterstand. Deze indicator vertoont een vergelijkbaar beeld: tot 2010 zijn er per jaar meer dan 140 leerlingen met schoolse achterstand. Vanaf 2011 daalt dit tot net boven de 100 leerlingen, om vervolgens opnieuw te stijgen tot 135 leerlingen. De laatste twee jaar blijft dit aantal gelijk. Hiermee is de dalende trend sinds 2011 gestopt en bereikt men terug het niveau van de eerste jaren van de meting.

In 2017 hebben 135 jongeren de school met 2 jaar achterstand verlaten. Dit zijn allen jongeren die het moeilijk zullen hebben op de arbeidsmarkt en bijgevolg gemakkelijker in armoede terecht kunnen komen.

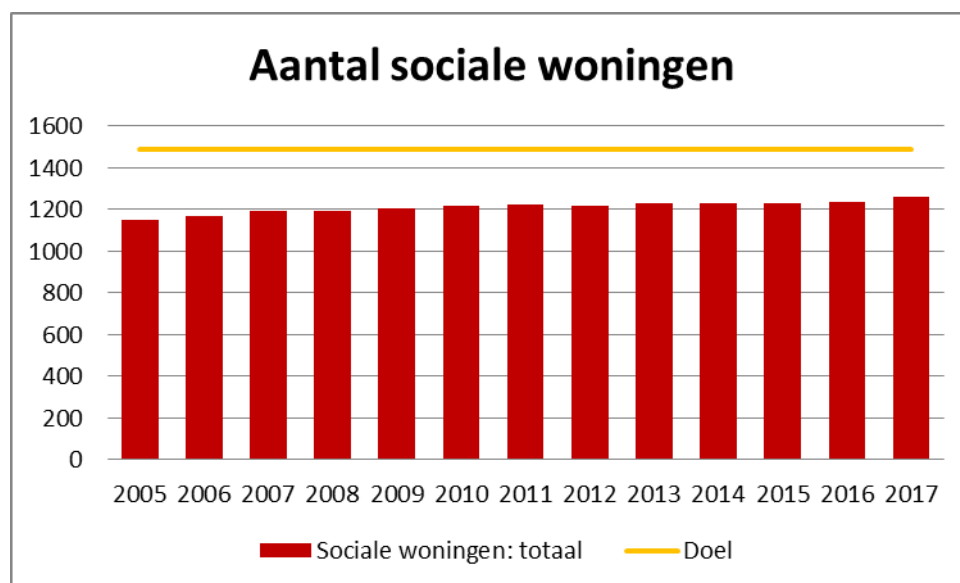

Jongeren die Nederlands niet als thuistaal hebben lopen veel vaker een schoolse achterstand op: 14,7% tegenover 4,2% van de jongeren die wel Nederlands als thuistaal hebben.

De Kind en gezin-indicator geeft aan dat deze groep bijna niet zal verminderen. Heel wat kinderen worden geboren in armoede of zijn jong in armoede. Deze groep stijgt jaar na jaar. Vooral kinderen die moeders hebben met een migratieachtergrond worden getroffen. 1 op 3 van deze kinderen leeft in kansarmoede. De uitdaging voor Temse is dan ook helder: een inclusief schoolbeleid is nodig.

6. Wonen

Wonen is het domein waar een gemeente of stad een verschil kan maken. Een gemeente maakt via haar ruimtelijk beleid en via haar woonbeleid een wezenlijk verschil: een sociaal woonbeleid helpt gezinnen uit armoede.

Vlaanderen heeft voor alle gemeenten een sociaal objectief vastgelegd. Dit sociaal objectief voor Vlaanderen is echter 25.000 sociale woningen lager dan het Decenniumdecenniumdoel. Het is met andere woorden een bescheiden decenniumdoel. Voor de stad Temse is er geen sociaal objectief vastgelegd. Dit betekent dat Temse voor de Vlaamse overheid voldoende sociale woningen telt.

We vergelijken het aantal sociale woningen met het decenniumdoel. Dit ligt voor Temse op 1.486 sociale huurwoningen.

Over de getoonde periode stijgt het aantal sociale woningen met 109 tot 1.257 woningen in 2017. Temse telt geen SVK-woningen. Dit betekent dat er geen woningen uit de private huurmarkt gebruikt worden als sociale woning.

De stad Temse heeft vooral de laatste jaren bijkomend geïnvesteerd in sociale woningen. Toch is er nog een groot tekort. Het decenniumdoel is nog 230 woningen verwijderd.

Dit heeft gevolgen voor huurders op de private huurmarkt. Te weinig sociale woningen betekent steeds meer huurders die te hoge woonlasten moeten betalen en die in armoede terecht komen. Voor 2016 hebben we cijfers: 41% van de huurders moet meer dan 30% van hun inkomen besteden aan woonlasten, dit is 2 op 5 huurders! Betalingsachterstand en groeiende energiearmoede zijn een bijkomende indicatie dat wonen voor veel gezinnen een groot probleem is.

Ook hier heeft Temse een belangrijke uitdaging: sociale woningen zijn een belangrijk instrument in de strijd tegen armoede. Meer sociale woningen zijn nodig om gezinnen uit armoede te halen.

7. Uitdagingen voor Temse

Net zoals andere gemeenten staat Temse voor heel wat uitdagingen. De lokale armoedebaarometer legt de grote uitdagingen bloot.

De kansarmoede is sterk gestegen sinds 2013 tot boven de 15%. Dit vertaalt zich de komende jaren in armoede op school, jongeren met schoolse achterstand en op lange termijn werkloosheid.

Gemeenten kunnen een beleid voeren gericht op kinderarmoede: de gezinnen opsporen, begeleiden, een menswaardig bestaan geven en een schoolbeleid voeren dat rekening houdt met kinderarmoede.

Uit de bovenstaande grafieken en cijfers blijkt ook het hoog aantal mensen met een migratieachtergrond dat rond de armoedegrens leeft. In vergelijking met Belgen hebben zij een veel grotere kans op werkloosheid (vooral personen van Europese niet-EU afkomst en uit het Middellandse Zeegebied), op schoolse achterstand (1 op 6), en op kinderarmoede (1 op 3 kinderen met moeders met een migratieachtergrond).

Een integratiebeleid en een antidiscriminatiebeleid gaan hand in hand. Dit is ook voor Temse een uitdaging.

Naast personen met een migratieachtergrond zijn er heel wat andere gezinnen die leven rond de armoedegrens: kinderarmoede stellen we immers vast bij 7% van de Temse kinderen geboren in België! De werkloosheid ligt constant op 8% in Temse, de betalingsachterstand blijft eveneens constant hoog en de energiearmoede is stijgend.

Maar toch daalt het aantal leefloners en het aantal ouderen met een IGO. Dit doet een aantal vragen rijzen bij het sociaal beleid van Temse. Het sociaal beleid kan zeer effectief zijn: het helpt mensen uit armoede, het helpt mensen die een beroep doen op het OCMW, ... of is er een ander meer streng beleid dat de toegang tot uitkeringen bemoeilijkt?

Meer energiearmoede kan verschillende oorzaken hebben: is er een betere detectie van gezinnen? Zijn er meer gezinnen die leven in armoede? Het hoog aantal gezinnen die meer dan 30% van hun inkomen aan huur besteden is een mogelijk teken aan de wand.

Nochtans heeft Temse een sociaal woonbeleid: er zijn volgens de Vlaamse normen voldoende sociale woningen waardoor er geen sociaal objectief is opgelegd. En toch zijn er de laatste tien jaar meer dan 100 woningen bijgekomen. Desondanks zijn extra inspanningen nodig om aan de noden tegemoet te komen. Meer sociale woningen zijn dus de uitdaging.

De energiearmoede doet vragen rijzen rond de private huursector. Een groot deel van de armoede situeert zich daar, verdoken in een private huurwoning. SVK-woningen kunnen een mogelijk antwoord zijn. Een controle van de huursector eveneens. Ook een energiearmoedebeleid moet gezinnen uit de armoede (en de kou) helpen.

ⁱ Zie ook Decenniumdecenniumdoelen, 10 jaar armoedebaarometers, een decennium armoedig beleid.